

Dužijanca kao simbol suvremenog identiteta Hrvata Bunjevaca

Kristina Vugdelija i Mihovil Gotal***

Sažetak

Kao jedna od najistaknutijih manifestacija iz kulturne baštine Hrvata Bunjevaca, dužijanca igra važnu ulogu simbola identiteta zajednice u suvremenome kontekstu. Polazna je pretpostavka da se takvo značenje dužijance manifestira kroz njezinu poziciju ključnoga simbola koja obuhvaća raznolika simbolička značenja. Autori u radu predstavljaju i analiziraju značenja koja članovi zajednice pripisuju dužijanci, a kojima se ona konstituira kao marker identiteta. Pritom odnos dužijance i identiteta zajednice analiziraju kroz njezina tri aspekta – promatrajući je kao tradiciju, kao crkvenu svečanost i kao gradsko javno događanje – ukazujući na to da se kroz svaki od tih aspekata reflektiraju različite dimenzije identiteta.

Ključne riječi: Bunjevci, dužijanca, identitet, simbol

Uvod

Već sto i tri godine istaknuto mjesto u kulturnoj baštini Hrvata Bunjevaca u Bačkoj (Vojvodini) zauzima manifestacija koja se održava u Subotici i mjestima subotičkoga kraja te u Somboru. Riječ je o dužijanci, odnosno u Somboru zvanoj dužionica, godišnjoj proslavi završetka žetvenih radova koja svoj vrhunac ima u javnom obilježavanju sredinom kolovoza.

Iako je riječ o dugogodišnjoj tradiciji od velikoga značaja za zajednicu bunjevačkih Hrvata koja dobiva veliku pozornost lokalne javnosti, ona je dosad relativno rijetko bila predmetom etnoloških istraživanja (usp. Černelić i Grbić Jakopović 2013).¹ Iz tog razloga odlučili smo istražiti dužijancu iz novog etnološkog aspekta.

¹ U svome radu etnologinje Milana Černelić i Jadranka Grbić Jakopović (2013) donose pregled dosadašnjih istraživanja i radova objavljenih o dužijanci s posebnim naglaskom na one iz etnološke struke te ujedno iznose opis suvremenog izvođenja dužijance u Subotici.

* Magistra etnologije i kulturne antropologije i hrvatskoga jezika i književnosti, Zagreb

** Apsolvent etnologije i kulturne antropologije i sociologije, Zagreb

Rad se temelji na terenskom istraživanju u Subotici i okolici, u zajednici Hrvata Bunjevaca u Vojvodini, obavljenom u studenome 2011. i kolovozu 2012. godine, pri čemu nam je fokus bio na istraživanju raznih aspekata identiteta zajednice. U razgovorima s kazivačima dužijanca se nametnula kao fenomen vrijedan posebne pozornosti. Zbog toga smo u drugome navratu istraživanja neposredno pratili završne svečanosti Dužijance 2012. godine u Subotici fokusirajući se u intervjuima upravo na pitanja vezana uz nju.²

Naše ključno polazište u istraživanju bilo je promatranje dužijance kao simbola identiteta zajednice Hrvata Bunjevaca u Subotici i subotičkome kraju, odnosno kao javnoga događaja kojim se zajednica predstavlja u svome multikulturnom i multietničkom okružju grada Subotice i šire. Osnovna je pretpostavka pritom da dužijanca kao simbol zajednice i njezina identiteta za njezine članove može imati različita značenja.

S ciljem zahvaćanja različitih perspektiva, tijekom istraživanja intervjuirali smo članove zajednice koji su u dužijanci sudjelovali ili još uvijek sudjeluju na različite načine. Razgovarali smo s pojedincima koji u dužijanci imaju različite uloge – od crkvenih i svjetovnih organizatora, članova kulturno-umjetničkih društava koji sudjeluju u povorci, preko onih koji su bili izabrani za središnje uloge *bandašice* i *bandaša* do onih koji sudjeluju samo kao promatrači. Sva ta različita očista igraju ulogu u stvaranju i prenošenju značenja koje dužijanca kao javna manifestacija ostvaruje u zajednici, a posebice njezina značenja simbola kojim se pojedinci identificiraju kao članovi zajednice.

Interpretacije i zaključke koje iznosimo u radu temeljimo na analizi tih intervjua, stoga se nećemo baviti analizom cjelokupne dužijance (npr. analizom politike i aktivnosti organizatora, sponzorstva, medijskoga diskursa, javnih retorika i slično), već je naš fokus u ovome radu na zahvaćanju onoga što se u etnologiji naziva emskom perspektivom, odnosno perspektivom članova promatrane zajednice (usp. Čapo Žmegač i sur. 2006, 24).³

U svojoj analizi ukazat ćemo, dakle, na raznolikost značenja koje članovi zajednice pripisuju samoj dužijanci te na načine na koje se kroz nju identificiraju. Pritom će fokus biti na trima aspektima dužijance koji su se pojavljivali kao najčešća mjesta u iskazima, a ujedno su i dominantna značenja manifestacije – dužijanca kao tradicija, kao religijska praksa i kao javno gradsko događanje. Pokazat ćemo kako se kroz ta tri aspekta reflektiraju različite dimenzije identiteta zajednice, odnosno kako se dužijanca kao ključni simbol svojim različitim značenjima konstituira kao identitet-ski marker.

² Istraživanje je obavljeno u sklopu znanstvenoga projekta *Identitet i etnokulturno oblikovanje Bunjevaca* pod vodstvom prof. dr. sc. Milane Černelić s Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskoga fakulteta u Zagrebu i uz logističku podršku Zavoda za kulturu vojvodanskih Hrvata kojima zahvaljujemo na pomoći i suradnji.

³ Rezultati ovog istraživanja predstavljeni su prvi put na XXVI. znanstvenom kolokviju pod nazivom *Dužijanca očima etnologa* održanome 11. srpnja 2013. u Subotici, u organizaciji Zavoda za kulturu vojvodanskih Hrvata.

Tri su osnovna teorijska koncepta od kojih polazimo u analizi dužijance kao simbola identiteta zajednice Hrvata Bunjevaca u Bačkoj/Vojvodini: zajednicu promatramo kao simbolički konstrukt prema definiciji britanskog antropologa Anthonyja Cohena (2001 [1985]), a dužijancu kao simbol zajednice i njezina identiteta promatramo u okviru dvaju konceptata – kao ključni simbol prema antropologinji Sherry Ortner (1973) te kao javno događanje prema antropologu Donu Handelmanu (1998).

Teorijska polazišta

Pod pojmom zajednica ovdje podrazumijevamo, prema Cohenu, skupinu ljudi koji imaju nešto zajedničko što ih značajno razlikuje od članova drugih skupina (2001, 12). Bit zajednice je u tome što njezini članovi pripisuju ili vjeruju da pripisuju slično značenje stvarima te smatraju da se to značenje razlikuje od onoga proizvedenog drugdje. Zajednica je simbolički konstrukt, „repozitorij simbola“, a iskustvo zajednice i njezino razumijevanje utemeljeno je na orijentaciji ljudi na njezin simbolizam (Cohen 2001, 16).

Simbol je sredstvo prijenosa kulturnih značenja (Ortner 1973, 1339). Osnovna je značajka simbola sposobnost za primanje različitih značenja čime ostvaruju svoju temeljnu funkciju – nositeljima kulture pružaju mogućnosti za stvaranje značenja (Cohen 2001, 15). Kultura je konstituirana simbolima, ali ne djeluje tako da svojim nositeljima nameće jedan smisao svijeta, nego im daje sposobnost stvaranja značenja. Ako pripadnici jedne kulture pripisuju slična značenja nekim stvarima, to je zato što to čine istim simbolima (Cohen 2001, 16). Stvarnost zajednice u iskustvima ljudi proizlazi iz njihove vezanosti i opredijeljenosti za zajednički skup simbola, što je ujedno čimbenik koji jednu zajednicu razlikuje od drugih (Cohen 2001, 16, 19). Pritom je važno naglasiti da zbog „prirode“ simbola, njihove višeznačnosti, ljudi koji dijele simbol ne moraju nužno dijeliti sva njegova značenja. U tome ćemo kontekstu promotriti i dužijancu polazeći od pretpostavke da je riječ o simbolu koji članovi zajednice prihvaćaju kao zajedničko obilježje, ali mu pripisuju različita značenja.

U okviru zajednice kao repozitorija simbola neki simboli imaju važnija značenja od drugih. Takve simbole koji su objekti od posebnoga kulturnog interesa antropologinja Sherry Ortner naziva ključnim simbolima (*key symbol*). Ključni se simbol može identificirati na temelju sljedećih značajki: članovi zajednice ističu da je kulturno važan; uz njega vežu pozitivne ili negativne osjećaje (nisu ravnodušni); pojavljuje se u različitim kontekstima (u različitim diskursima i praksama, javlja se u mnogo različitih simboličkih domena); postoji široka kulturna elaboracija vezana uz simbol (na primjer vokabular, detaljno iznošenje značajki simbola, usporedba sa sličnim fenomenima) i kulturne restrikcije vezane uz simbol (poput velikoga broja pravila ili određenih sankcija) (Ortner 1973, 1339).

Dužijancu promatramo kao sumirajući ključni simbol. Prema Ortner, riječ je o simbolu koji sintetizira i spaja kompleksan sustav ideja te ih sažima u jedinstvenu formu koja simbolizira sustav kao cjelinu. Sadržaj sumirajućega ključnog simbola je

nagomilan, zgusnut i relativno nediferenciran, a uključuje one objekte i pojave koji su u kulturi objekti poštovanja i katalizatori emocija (Ortner 1973, 1339-1342).⁴ Promotrit ćemo koja kulturno važna značenja i sustave ideja dužijanca obuhvaća, a kojima se konstituira kao marker identiteta zajednice.

Kao jedan od aspekata temeljne orijentacije kulture ključni će simbol biti izražen u javnome sustavu – njegova javna manifestacija ukazuje na to da ima ključnu ulogu u odnosu na druge elemente kulturnoga sustava (Ortner 1973, 1343). Dužijancu ćemo promatrati kao javno događanje. Prema definiciji antropologa Dona Handelmana, nekoliko je osnovnih značajki javnih događanja: formaliziraju vrijeme, prostor i ponašanje (odvijaju se u određeno vrijeme, na određenome mjestu i u skladu s određenim propisanim pravilima); imaju relativno vidljivu strukturu; struktura ima visoku razinu repliciranja (repetitivni su, mogu se ponavljati); aktivnost javnih događanja usmjerena je cilju i ispunjena namjerom (javna događanja imaju određeno značenje); javno događanje čini nešto što ga povezuje sa širim kontekstom (1998, 11-12).

Javna događanja su medij kojim članovi komuniciraju o značajkama svoga zajedništva (komuniciraju u smjeru izvan zajednice određene verzije društvenoga poretka). Važan su fenomen jer konstituira gustu koncentraciju simbola i njihovih veza koji su važni za određenu grupu ljudi (Handelman 1998, 9), a kulturni kodovi koji su inače raspršeni u svakodnevici najbliže su površini promatranja (Handelman 1998, 12-13). Promotrit ćemo koji se kulturni elementi, pojave, simboli i njihove veze ostvaruju u dužijancu kao javnomu događanju, a koje zajednica predstavlja kao vlastite identifikacijske čimbenike i time uspostavlja razliku prema drugima.

Prikaz i interpretacija građe

Kao što je poznato iz literature koja obrađuje ovaj običaj (Černelić i Grbić Jakopović 2013), suvremena dužijanca potekla je od tzv. obiteljskih dužijanci, žetvenih svečanosti koje su se održavale na bunjevačkim salašima i pratile završetak žetve. Potom je Blaško Rajić, župnik u župi sv. Roka u Subotici, 1911. godine organizirao prvu tzv. crkvenu dužijancu, odnosno javnu proslavu dužijance i misu zahvalnicu. Tim je činom ovaj žetveni običaj procesom vjerske inkulturacije (usp. Nemet 1999)⁵ postao novi vjerski crkveni običaj. Izvodio se tako da su odabrani *bandaš* i *bandašica*

⁴ Ortner razlikuje dva tipa ključnih simbola: uz sumirajući ključni simbol postoji i elaborirajući ključni simbol. Elaborirajući simboli pružaju sredstva za razvrstavanje i uređivanje kompleksnih i nediferenciranih osjećaja i ideja, čine ih shvatljivima pojedincu i prevođivima u propisne postupke. Ključna pozicija u kulturi proizlazi iz njihove sposobnosti da uređuju iskustvo. Mogu biti izvor kulturnih „orijentacija“, odnosno izvor kategorija za konceptualizaciju poretka svijeta ili izvor „strategija“, mehanizama za uspješnu društvenu akciju, odnosno program za propisne društvene aktivnosti u odnosu na ciljeve kulture (Ortner 1973, 1340).

⁵ Kako objašnjava Ladislav Nemet, inkulturacija je pojam iz katoličke teologije koji predstavlja proces u kojem dolazi do međusobnoga djelovanja Crkvene evangelizacije i određene lokalne kulture iz čega proizlazi „novi oblik kršćanskog života sa svim obilježjima katoličke vjere, crkvene pripadnosti te lokalne kulture“ (1997, 15-16).

u sklopu mise na oltar prinijeli vijenac od žita koji se blagoslivljao, a posvećeno klasje se kasnije dijelilo okupljenim vjernicima (Černelić i Grbić Jakopović 2013, 503).

Od 1968. godine u Subotici se počela održavati i tzv. gradska dužijanca u organizaciji KUD-a „Bunjevačko kolo“. Gradska je dužijanca bila organizirana kao folklorno-turistička manifestacija koja je uključivala brojne raznolike priredbe i događanja, primjerice natjecanje *risara*, *risarsko kolo* s izborom *bandaša* i *bandašice*, konjičke utrke, izložbe, *skupštinu risara* i mimohod sa završnom svečanošću u kojoj je prikazan običaj obiteljske dužijance (Zelić 2006, 102 prema Černelić i Grbić Jakopović 2013, 503).

Dvije dužijance, crkvena i gradska, postojale su paralelno do 1993. godine kad su se spojile u jedinstvenu manifestaciju kakva postoji i danas. Središnja manifestacija odvija se u Subotici i započinje u župnoj crkvi svetog Roka blagoslovom i ispraćajem *bandaša* i *bandašice* nakon čega svečana povorka odlazi do katedrale sv. Terezije Avilske na misu na kojoj se predaju kruna od slame i blagoslivljaju ostali darovi. Nakon mise povorka nastavlja od katedrale do središnjega trga gdje pred okupljenim mnoštvom građana *bandaš* i *bandašica* predaju kruh gradonačelniku Subotice, a na istome mjestu se u večernjim satima održava *bandašičino kolo* (Černelić i Grbić Jakopović 2013, 506).

U razgovorima s našim kazivačima redovito su se pojavljivale teme vezane uz povijest i tradiciju dužijance, što je posebno bilo potencirano s obzirom na to da je prethodne godine svečano obilježena stota obljetnica, kao i tema njezina razvoja, s naglaskom na to da je dužijanca „podvojena“ manifestacija, odnosno da se naoko jedinstvena manifestacija zapravo sastoji od dvaju dijelova, crkvenoga i gradskoga, kojima se pripisuje različita značenja.

U sljedećim ćemo poglavljima stoga analizirati dominantna značenja koja se upisuju u dužijancu i ukazati na nekoliko istaknutih aspekata identifikacije članova zajednice, odnosno, pokušat ćemo izdvojiti nekoliko dimenzija identiteta koji se posreduju kroz raznolika značenja dužijance.

Dužijanca kao tradicija i čimbenik identiteta zajednice

Ortner navodi da su ključni simboli u kulturi objekt pažnje i poštovanja, sintetiziraju kompleksna iskustva i povezuju člana zajednice s temeljima kulture kao cjeline, a značenja koja obuhvaćaju imaju prioritet u odnosu na druga kulturna značenja (1973, 1342-1344). Pozicija dužijance kao ključnoga simbola u tome smislu proizlazi iz njezina značenja dugotrajne (stoljetne) tradicije i kao takva jedno je od temeljnih uporišta identifikacije, što potvrđuje iskaz jednoga kazivača koji je svoju percepciju dužijance izrazio sljedećim riječima:

Za mene je Dužijanca... Ne za mene, nego za nas, to je događaj. To je naše, to je dio nas! Dio našeg narodnog identiteta, kako da kažem. Evo, to nije mala stvar. To je sto godina!

Tradicija se definira kao „suvremena konstrukcija projicirana u prošlost da bi se tumačila sadašnjost“ (Čapo Žmegač 1998, 17). Podrazumijeva odabir određenih

segmenata ukupnoga povijesnog naslijeđa zajednice koji se interpretiraju u skladu s potrebama zajednice iz pozicije sadašnjosti: „svaka se zajednica, naime, služi svojom prošalošću jer u njoj može naći opravdanje svog postojanja u sadašnjosti, iz svojega ukupnog povijesnog naslijeđa ona će izabirati one elemente koji u određenome trenutku odgovaraju njezinim interesima i vrednotama u sadašnjosti“ (Čapo Žmegač 1998, 17).

Suvremena je dužijanica proistekla iz žetvenih svečanosti koje su se odvijale na bunjevačkim salašima, tzv. obiteljskih dužijanci, i njezin oblik i sadržaji uvelike su utemeljeni na imaginariju tradicijske salašarske kulture. Salašarsku kulturu članovi zajednice tumače kao istaknuti čimbenik identiteta, a život na salašima kao važan medij njegova očuvanja: *Bunjevci su održani do dana današnjeg ovdje... Nije došlo ni do nasilne a ni do prirodne asimilacije iz jednostavnog razloga što su njih održali salaši.*

Dužijanica kao svečanost proizišla iz žetvenih običaja i svečanosti koje su se odvijale na salašima, u suvremenom obliku evocira taj segment prošlosti zajednice i time predstavlja simbol identiteta. Evociraju se određeni elementi tradicijske kulture, vezani prvenstveno uz žetvene prakse, isticanjem karakterističnih i prepoznatljivih motiva poput žita (često u obliku različitih ukrasa na gradskim ulicama, u izlozima i slično), kruha i narodne nošnje. Ti odabrani motivi ruralne tradicijske kulture u okviru suvremene dužijance – koja se odvija u gradskome prostoru kojem oni nisu svojstveni u svakodnevici (Škrbić i Rubić 2014) – reinterpetiraju se i imaju ulogu simbola identiteta zajednice.

Na selektivnost u procesu konstruiranja predodžbe o tradicijskoj salašarskoj kulturi kroz manifestaciju ukazuju neki kazivači koji je uspoređuju s vlastitim iskustvima života na salašu:

– Ma ne prikazuje ona život na salašu. (...) To je ipak jedna folklorizacija. Život na salašu je prikazivan bio prije petnajst-dvajst godina kad se polazilo odatle, onda ste imali zaprežna kola de je bio pokazan salaš, stiliziran stan pa ona peć, pa mesenje hleba, to je bilo žive slike su prikazivane tada. Sada više nema, sve je ostalo na konjima i na folkloru i narodnim nošnjama. A sad šta se tu može vidit salašarsko? Ništa.

– Nemamo puno zapisa uopće kako su se te prve Dužijance odigravale ovdje. I pogotovo nemamo autentičnih zapisa o tim obiteljskim dužijancama. Znači ja sam rođen tamo na salašu i radio sam još ris. Nisam kosio, ali sam bacao uža. Tako da ovo što se događa ovdje, ne može dočarati ono što je bilo.

U komentarima na neke druge segmente manifestacije koji evociraju salašarske obiteljske dužijance ističe se pak kako je sačuvano „ono bitno“. Jedan kazivač navodi primjer izvedbe risarske pogodbe:⁶

Naravno ne znamo kad je to nastalo, ali to je ostalo u prepričavanju da se baš tako događalo, da ih je poškopila vodom da bude žito iduće godine čisto ko voda i da ga bude puno kao mekinja. Tako da to je značajno u dužijanci ovoj

⁶ Riječ je o tzv. „Skupštini risara“ koja se izvodi na središnjem gradskom trgu večer prije središnje proslave Dužijance.

da su ti neki bitni momenti sačuvani. (...) Ti ljudi koji su predstavljali jučer risare, ti su stvarno... I bili ste kad je bila risarska večer. Ta pogodba je isto sigurno bilo tako.

Od svih manifestacija koje prate središnju proslavu u tome se kontekstu posebno ističe „Takmičenje risara“ koje kazivači tumače kao javni događaj kojim se danas najvjernije predstavlja tradicijski oblik žetve koja je pratila obiteljske dužijance:⁷

– Tamo je prikazano sve ono od ranog jutra kad se počelo plesti ta užad pa do same vršidbe odnosno sa vršalicom kompletno se prikazuje. Tako da to smo sačuvali u okviru Dužijance i to je super.

– Tamo mahom uvijek učestvuju ljudi u godinama koji su nekada radili, a ne mladi. Ipak je to jedna od lepših manifestacija, e tu se može videti taj salaški, ljudi na takmičenju risara de se kosi parcela, to je, to bliže odgovara tome kako se nekada radilo, a ova gradska, to je više jedna folklorizacija dužijance koja, eto, treba videti i nošnje malo i tako, a neki utisak, miris salaša se ne oseća ovde na ovom, a i praktički to je sada već i nemoguće.

Evokaciju „ključnih momenata“ salašarskih obiteljskih dužijanci i žetvenih praksi u novome suvremenom kontekstu članovi zajednice tumače kao dio tradicije koja se nastoji prenijeti novim generacijama. Tako jedan kazivač navodi da je funkcija uprizorivanja pojedinih tradicijskih praksi:

Da se dočara mladim nek vide kako je to bilo prije sto i više godina kada je zaista tako bilo. (...) Eto to je samo cilj da se sačuva bar koliko je to moguće ta stara tradicija ili, šta bi nazvali, kako se to radilo. Koje mi pamtimo. Radili smo to, nama to sve ništa nije novo. Tako da jedino je to želja i to je cilj da se sačuva kolko-tolko.

Pritom je vidljivo kako dužijanca vrši još jednu ulogu tradicije. Kako navodi Čapo Žmegač, „u procesu tradiranja (prenošenja) kulture s naraštaja na naraštaj po-jedinac uči modele ponašanja i mišljenja koje nudi određena kultura“ (1998, 16). Dužijanca kao tradicija u tome smislu ima funkciju posredovanja predodžbi i značenja mlađim generacijama; ona je medij učenja kulture, ujedno i učenja identiteta.

Uspješnost toga prenošenja i identifikacije sa zajednicom kroz sudjelovanje u manifestaciji koja reprezentira prošlost zajednice potvrđuju i stavovi mlađih članova. Tako jedna kazivačica ističe:

Moja baka i deda su živjeli u takvom okruženju. Prabaka i pradjed su isto također... nije bilo struje, nije bilo televizije, telefona. Ništa, nego je bilo jednostavno. Ništa nije bilo kao mašinerija, kao kombajn. Sve je bilo ručno. Tako da treba poštovati to.

Drugi mlađi kazivač dužijancu tumači kao: *Izraz poštovanja da se ne zaboravi tko smo i šta smo i kako je prije bilo*, čemu dodaje: *Sad kad je bila povorka, to je zaista lijepa stvar kad se mlađi obuku u nošnju i ne treba se stiditi svoje prošlosti.*

⁷ Za detaljniju etnološku analizu „Takmičenja risara“ v. Škrbić-Alempijević i Rubić (2014).

Najistaknutiji način sudjelovanja u dužijanci gotovo se uvijek povezuje s odijevanjem tradicijske odjeće, nošnje. Bunjevačka narodna nošnja još je jedan element tradicijske kulture istaknut u okviru dužijance kao važan identitetski marker. Neki su kazivači navodili da su još kao djeca počeli sudjelovati u dužijanci u ulogama poput *kraljica*, pastira ili drugim folklornim događanjima, često kao članovi kulturno-umjetničkih društava. Jedan je kazivač istaknuo svoju uključenost u dužijancu još od ranoga djetinjstva:

Od prvog razreda učestvujem, sem kad sam bio u vojski, svake godine učestvujem u dužijanci. (...) Im'o sam sigurno jedno sedam-osam godina kada sam dobio svoju prvu nošnju, kad su mi roditelji sašili, čizme i čakšire (...) i od tog doba ja učestvujem u dužijanci.

U prenošenju tradicije na mlađe generacije istaknuta je i uloga obitelji, konkretnije roditelja koji uključuju djecu u dužijancu. Tako je primjerice jedna starija kazivačica iz Subotice spomenula da je kao majka svoju kćer uključila u održavanje dužijance:

A kćerka je išla u nošnji kad je bila mlada. (...) Kćerka bila prvi, drugi osnovne. Onda je išla u bunjevačkoj nošnji. (...) Pa ja sam je prijavila. (...) Samo treba da ima nošnju. Obezbedila sam joj nošnju.

Drugi pak primjer pokazuje sudjelovanje cijele obitelji u dužijanci:

Učestvujemo u vođenju kulturno-umjetničkog društva pa smo onda često bili obučeni sa društvom. (...) Ja imam, dva brata su mi bila bandaši. A svi smo učestvovali... Kad je dan dužijance, to se oblači i odlazi pokazivati u nošnji.

Ovdje istaknut čin „oblačenja“, odijevanja u bunjevačku narodnu nošnju povodom dužijance, predstavlja ključni moment sudjelovanja u svečanosti, a ujedno i vrlo vidljiv čin identifikacije sa značenjima manifestacije, to jest čin potvrđivanja bunjevačkog identiteta kako je predstavljen dužijancom.

Prikazane različite individualne pozicije pokazuju da se pojedinci sudjelovanjem u tradiciji identificiraju sa zajednicom. Budući da se tradicija percipira kao konstanta kulture koja postoji u određenome vremenskom kontinuitetu, sudjelovanje u tradiciji znači i potvrđivanje kontinuiteta identiteta zajednice.

Crkvena i gradska Dužijanca – raznolika značenja simbola

Osnovna značajka simbola je, kako je prethodno rečeno, sposobnost za primanje različitih značenja. Simboli zajednice – zajednički njezinim članovima – za svakoga od njih mogu imati različita značenja. Kad govorimo o dužijanci kao sumirajućemu ključnom simbolu, valja imati na umu i značajke toga tipa simbola – sintetizira i spaja kompleksan sustav ideja te ih sažima u jedinstvenu formu, a njegov je sadržaj relativno nediferenciran. Sumirajući ključni simbol uključuje one objekte i pojave koji su u kulturi objekti poštovanja i katalizatori emocija (Ortner 1973, 1339-1342).

Značajke dužijance kao ključnoga simbola promotrit ćemo na primjeru odnosa njezinih dvaju aspekata, crkvenoga i gradskoga, analizirajući različita značenja koja članovi zajednice tim dvama aspektima pripisuju. Ovu problematiku odlučili smo izdvojiti jer su naši kazivači u razgovorima samoinicijativno isticali pitanje tog odnosa kao izrazito važno u konstrukciji suvremenih značenja dužijance, ali i zato što ovaj fenomen sa sobom nosi i svojevrsan prijelaz u simbolici dužijance.

Crkvena dužijanica – potvrđivanje religijskog identiteta

Nastojeći proniknuti u značenja koja članovi zajednice pripisuju dužijanci, pitali smo ih kako bi definirali njezino najvažnije značenje. Najčešća fraza kojom su gotovo svi odgovarali glasila je „zahvala Bogu“ poput: *zahvala Bogu za završetak žetve, zahvala Bogu za darovan kruh ili zahvala Bogu za ovogodišnji rod*. Svoje su odgovore najčešće popratili objašnjenjem o postanku i razvoju dužijance, što je primjerice jedna kazivačica najsazetije objasnila riječima:

To je u narodu. Mislim, jest da je to prešlo u Crkvu, ali to je iz naroda izišao običaj i narod ga održava. Mislim, Crkva je doprinijela tome da bude daleko svečanije i izišlo je iz domaćinstva. Crkva nas je objedinila u toj manifestaciji.

Jedan kazivač objašnjava na koji se način dužijanica razvila iz običaja obiteljskih dužijanci na salašima ističući pritom ulogu Crkve u održavanju tradicije – upravo crkvenu dimenziju dužijance tumači kao značajan faktor očuvanja dužijance kao običaja, ono što je omogućilo ostvarivanje stoljetnoga kontinuiteta:

Ja mislim otkad su Hrvati tu doselili, kad su počeli ozbiljnije se baviti zemljoradnjom da je spontano u tim vjerničkim dušama došlo to da su Bogu zahvaljivali kad su obavili tako značajan posao koji je sigurno bio najznačajniji posao na salašima jer je znači da će biti kruha. Tako da mislim da je to postojalo jako dugo, a ovo što se dogodilo 1911., to mi danas u Crkvi zovemo inkulturacijom. To je tipičan primjer inkulturacije kada se ono što je živjelo u narodu još oplemeni Evanđeljem odnosno stavi pod okrilje Crkve. I da to nije bilo tako, sigurno nakon promjena obrade i same žetve, da bi se to polako gubilo. Jer sada nema tog običaja u obiteljima. Tu i tamo te neke veće obitelji naprave neko slavlje. Ali tako kako je nekad bilo, to sigurno ne postoji.

Veza Crkve i tradicije zajednice ogleda se i u pozivanju na kontinuitet odnosa zajednice s Crkvom, odnosno na kontinuitet katoličkoga religijskog identiteta bunjevačke zajednice i njegove veze s drugim običajima, kako je to objasnio jedan kazivač:

Pazite taj naš stari svit, pa ništa nije bilo bez Crkve. Pa sve je bilo vezano za crkveno, koji god blagdan, koji god običaj, sve je poteklo iz Crkve! Prema tome ako očeš, tamo je bio temelj. Otale je krenulo sve.

Dužijanica je u tome smislu jedan od simbola religijskog identiteta zajednice. Međutim, crkvena dužijanica osim religijskog ima još jedno važno značenje. Kako nam je protumačio jedan kazivač, religijski aspekt tog običaja ključna je razlika u odnosu na žetvene običaje ostalih etničkih skupina u bližem okruženju:

Znači vrlo slični su ti običaji kod Mađara i kod Srba, Rusina, Slovaka, kod svih ovdje u Panoniji koji se bave zemljom. Vrlo slični su običaji, ali niko nije napravio to što je gospodin Rajić napravio, da je to prenio u svetu misu. To samo imaju Bunjevci.

Crkvena dužijanca uz religijsku praksu postaje i etnički razlikovni čimbenik u odnosu na susjedne zajednice. U tome smislu dužijanca kao simbol identiteta obuhvaća različita značenja, simbolizira njegove različite dimenzije – uz simbol religijskog identiteta, ona je i marker etničkog identiteta.

Govoreći o važnosti i značenju crkvene dužijance, kazivači su je dovodili u odnos prema gradskoj dužijanci kojoj su iz različitih razloga pripisivali manje važna značenja:

– Dužijanca koju mi slavimo ima svoj izvorni oblik, a to je duhovno-religiozni gdje se Bogu zahvaljiva za rod pšenice koji se proširio sa kulturnim sadržajem i to se proteže tih 3-4 mjeseca. (...) Pa ja bih rekao da je ipak važnije ono religijsko. Jer to je izvorno. To proslavljamo 100 godina. '93. godine pa naovamo je to objedinjeno.

– Pa šta ja znam, vanjski dio je kao neka ljuska, kao neko ruho, a ono što je bitno je u crkvi. Znači, da se pokaže na vani, ali ono što znači dužijanca, kako je izmislio župnik Rajić se događa pred oltarom, euharistijski blagoslov. To je bitno. I sad malo da se prošetaju.

Važnije značenje crkvenoj dužijanci u odnosu na gradsku pripisuje se i na temelju njezina kontinuiteta:

– Ali to je jedno vreme bude pa ne bude (gradska, op. a.). To nije imalo tradiciju. Recimo, tako naprave jednu nenormalnu veliku manifestaciju i onda traje 2-3 godine i onda opet nema. Nije imalo kontinuitet. A ova crkvena je uvijek imala kontinuitet. Ona se održala.

– A u crkvi, inače to je uvijek bilo crkveno. Uvijek je bilo crkveno. E onda se prenelo ipak da i drugi vide kakvi su običaji...

Iako crkvena dužijanca prvenstveno ima značenje religijske prakse, potvrđivanja religijskog identiteta zajednice, ona je istovremeno faktor etničke razlikovnosti jer predstavlja ključnu razliku u odnosu na žetvene običaje ostalih etničkih skupina u bliskom okruženju. Međutim, kako ćemo to pokazati u sljedećem poglavlju, istaknutije značenje dužijance kao simbola etničkog identiteta očituje se u njezinu gradskome dijelu.

Gradska dužijanca – javna manifestacija (etničkog) identiteta

Ključni simbol jedan je od aspekata temeljne orijentacije kulture i stoga će biti izražen u javnome sustavu. Upravo javna manifestacija simbola ukazuje na njegov središnji status u kulturi – ona je signal da taj simbol igra neku ključnu ulogu u odnosu spram drugih elemenata kulturnoga sustava (Ortner 1973, 1343). U tom se

smislu konstruiraju i značenja dužijance kao javne gradske manifestacije, konkretnije njezina gradskoga dijela – povorke kroz središte grada.

Na pitanje koje je značenje gradske dužijance, kazivači su najčešće odgovarali kako je to jedina ili najbolja prilika za javnu kolektivnu manifestaciju identiteta u središtu grada:

– *Dan kad Bunjevci, to jest naši Hrvati paradiraju Suboticom. Ni jedan drugi dan nemamo taki.*

– *Mene ljudi moraju da me vide, što ja se osećam ovo je moj dan i mogu Subotici pokazati „E, postojimo, ljudi, mi smo tu!“ Zato što je ta dužijanica jedina manifestacija di si javno mogo izaći u centar!*

– *Budući da neke bolje prilike nema, Dužijanica je naj, je li. (...) To ljudi doživljavaju kao nešto svoje onako. I da odete na dužijancu, tamo to je toliki naboje ponosa i dika, to se ne da opisati. Znači to je nešto jako veliko. (...) Ja ne vjerujem da bi to imalo neku, neko drugo posebno značenje. Jednostavno mi smo pred sugrađanima pokazali što je naše.*

– *Jedino što mi imamo da pokažemo naše uspehe, da pokažemo naše. Jer ovo se zato kupovalo (pokazuje na svoju narodnu nošnju u koju je odjeven, op. a.).*

I ovdje se narodna nošnja izdvaja kao specifičan marker identiteta, najupečatljivije obilježje zajednice kojim se članovi javno predstavljaju. Nošnja se smatra najistaknutijim identitetskim markerom, a najbolja ilustracija takvoga tumačenja riječi su jednoga kazivača:

Ja obično volim kazat: „Dico, ajde obučite se u bunjevačku nošnju! Prošetajte se bar jedanput godišnje! Pa nek se vidi, pa nek se zna!“ E tu su, ima ih. Inače kad odemo ovako u majci ili šorcu prođem, tko zna tko si, šta si. Jednaki smo. E u tome je možda i bit... Da se i ti mladi na neki način... Ajde dico, obučite jedanput! Teško je, ja znam da je teško. Nije lako obući bunjevačku nošnju i prošetati. I vruće je i nismo navikli. Sve je to istina. Stisni zube jedanput i prodi. Pokaži se da si to ti i da si još tu! Da te ima! I to je na neki način cilj i želja. I onda ako to nestane, onda ćemo se utopiti tkogod u moru... I ovako se topimo. Ovo nas drži još pomalo. Tu se vidimo.

Kako je prethodno napomenuto, javno događanje je medij kojim zajednica komunicira o nekim značajkama svoga zajedništva. Karakterizira ga gusta koncentracija simbola i njihovih veza važnih za zajednicu (Handelman 1998, 11-12). Dužijanica kao javno događanje prikazuje zajednički skup simbola preuzet iz inventara tradicijske kulture zajednice, segmente njezine prošlosti koji se tumače kao temeljno uporište identifikacije. Kao javno događanje u multietničkoj sredini ona ima značenje javnog iskaza etničkog identiteta zajednice.

Kako navodi Cohen, zajednica istovremeno implicira i sličnost i razliku te se uvijek određuje u odnosu spram neke druge zajednice (2001, 12). U tome smislu dužijanica s jedne strane ima funkciju potvrđivanja i jačanja društvenog identiteta zajednice koja se očituje u okupljanju njezinih članova oko zajedničkoga skupa sim-

bola. S druge strane, što je ovdje istaknutije, usmjerenost članova zajednice na zajednički simbolički inventar ono je čime se zajednica razlikuje od drugih zajednica. Dužijanca kao javna manifestacija „zajedništva“ u tome smislu predstavlja razlikovni čimbenik i mehanizam uspostavljanja granice prema drugim zajednicama.

Prijepori oko Dužijance – „čija je Dužijanca?“

Dužijanca kao javna gradska manifestacija članovima zajednice Hrvata Bunjevaca predstavlja platformu za iskazivanje hrvatskoga etničkog identiteta u multietničkome kontekstu grada Subotice. No, vezano uz značenja dužijance u tome kontekstu javljaju se prijepori po pitanju kome pripada dužijanca. Većina je naših kazivača ukazala na to da se u javnome i medijskome gradskom diskursu pojavljuju određena dužijance u kojima etnička odrednica manifestacije izostaje:

E to je ono što meni smeta. Mi jesmo postigli to da smo mi sad u gradu, to da nas svi vide i zna se da to Hrvati Bunjevci organiziraju, ali to je gradska manifestacija! Znači, to nije sad više samo Hrvatskog kulturnog centra Bunjevačko kolo. (...) Pa to je sad uzdignuto, to je gradska manifestacija, znači ona je uvrštena u popis gradskih manifestacija, ne znam, i Turistička zajednica grada Subotice predstavlja dužijancu svugdje u Srbiji kad odete, to će reći, to je manifestacija na razini grada zato što je i grad uključen u samu organizaciju, počevši od financija pa do organizacijskog odbora i tako dalje.

Dužijanca se tako opisuje ili kao isključivo gradska manifestacija koja „pripada svim građanima Subotice“ ili kao gradska turistička atrakcija ili ju se pak kao žetvenu svečanost određuje kao „blagdan svih ratara“. Takva predodžba dužijance, koja se konstruira u javnome diskursu, tumači se kao umanjivanje njezine razlikovnosti, to jest umanjivanje njezina značenja kao markera identiteta zajednice bunjevačkih Hrvata:⁸

Znači oni to sad nazivaju dužijanca je manifestacija svih građana Subotice i to je ono što nas jako ljuti. To ne mož' biti manifestacija svih građana, to može biti samo naša manifestacija, ničija druga jer je to izašlo iz našeg naroda.

Ukazuju i na to da je taj problem posebno istaknut budući da je dužijanca najveća kulturna manifestacija u gradu:

– Zapravo jedna od najvećih manifestacija u gradu je sigurno dužijanca. A za nas bunjevačke Hrvate je od velikog značaja zato što je to gradska manifestacija, ali je ipak običaj koji proslavljaju bunjevački Hrvati.

⁸ Osim prijepora oko značenja Dužijance kao (sub)etničkoga markera hrvatskih Bunjevaca spram značenja koje dobiva u gradu Subotici, postoji još jedan segment prijepora u vezi njezina značenja kao markera etničkog identiteta. Riječ je o postojanju „paralelne“ Dužijance koju održavaju članovi zajednice Bunjevaca koji se ne smatraju Hrvatima, odnosno koji se etnički i nacionalno izjašnjavaju kao Bunjevci. Ta druga Dužijanica održava se 15. kolovoza, a taj je datum službeni praznik bunjevačke nacionalne manjine nazvan „Dan Dužijance“. Problem paralelnih dužijanci dio je širega društveno-političkog problema vezanog uz pitanja etničke i nacionalne identifikacije Bunjevaca, tzv. bunjevačkoga pitanja koje zbog širine problematike u ovome radu nismo obrađivali, već ostaje predmetom daljnega proučavanja.

– Nama je drago i mislim da i gradu treba biti drago da je mogao prihvatiti, odnosno učiniti svojom manifestacijom jednu takvu manifestaciju koja pripada 100 % jednom narodu. Danas sam čitao u Blicu da je „blagdan svih ratara“ ili ne znam šta. (...) Znači možemo tražiti svugdje u drugim narodima da li imaju dužijancu. Nemaju! Oni imaju žetvene svečanosti. I ovo nije baš ispravno kad se kažu žetvene svečanosti. Pa jeste žetvene svečanosti, ali dužijanca je specifična upravo po tome što to nitko drugi nema. Zahvalu za žetvu! (...) I to je sigurno da je to izvorno u vlasništvu, da je poniklo tu među Hrvatima Bunjevcima.

Jedan argument kojim se nastoji potvrditi značenje dužijance kao etničkoga markera je njezina povijest i značenje tradicije u zajednici bunjevačkih Hrvata:

To ja kažem, što meni smeta kaže: „Dužijanca mora biti sviju građana Subotice“. Pazite, to su stari Hrvati Bunjevci koji su održali. To je naše! Ne mogu to ovi drugi narodi to prihvatiti. Ja obično kažem, nek mi nitko ne zamjeri, ali koji su ljudi došli unatrag od '90. koji nemaju pojma. Sad ne može on poimljat.

Pritom se ističe prvenstveno tradicija i kontinuitet crkvene dužijance te se i u ovome kontekstu naglašava shvaćanje crkvenoga dijela kao izvornog oblika manifestacije:

Ona pripada našem narodu. Bunjevačkim Hrvatima! To, početak, ništa nije imalo sa gradom. To tačno pripada Crkvi koja je iz obitelji izišla i prinješena u crkvu.

Postojanje prijepora rezultira promišljanjima o budućnosti dužijance i mogućim promjenama kako bi se održalo njezino značenje simbola identiteta Hrvata Bunjevaca. U središtu tih promišljanja je propitivanje odnosa crkvenoga i gradskoga dijela pa se javlja ideja o „povratku“ dužijance u Crkvu, odnosno o ponovnom odvajanju crkvene od gradske dužijance kao jedno od mogućih rješenja. Pritom se naglašava primat crkvene dužijance kao „izvornog“ oblika manifestacije te se njezina funkcija potvrđivanja religijskog identiteta ističe kao važniji aspekt:

Hoću reći da je za mene možda jedno od mogućih rješenja da se dužijanca jednog dana možda vrati u crkvu. Znači jedno su kulturne manifestacije, a mislim da Blaško Rajić kad je počeo slaviti nije mu to bilo ni na kraj pameti da to bude prvenstveno kulturno, nego crkveno, znači zahvala Bogu, i to je bit dužijance. Znači sve ovo što je uz, znači te kulturne manifestacije, i to što je povorka po gradu i ne znam, književna večer, sad da ne nabrajam sve popratne, trideset i nešto, koliko sad ima popratnih manifestacija, jesu sastavni dio, ali za mene konkretno je najvažniji dio crkva. Znači, sve ovo što ide je značajno i još jedan vid da pokažemo bogatstvo hrvatskog naroda, znači kroz jezik, kroz razne druge, kroz folklor, nošnje, da ne nabrajamo dalje, ali prvenstveno, to je samo moj stav, crkva, zahvala Bogu i onda naravno sve ovo popratno, ali mislim da u zadnje vrijeme, ne da dužijanca gubi svoju, svoju bit, i da, hm, ne znam kako bi to rekla, ali mislim da se malo razvodnilo. Od one početne zamisli iz 1911. godine. Ali to je samo moj stav.

Osim toga, argument u korist „povratka“ dužijance u crkvu jest da bi se na taj način postiglo jasnije razlikovanje zajednice bunjevačkih Hrvata jer sudjelovanje u crkvenoj dužijanci ima funkciju istovremenoga potvrđivanja religijskog i etničkog identiteta:

Onda će biti samo naše, neće doći pripadnik ovog ili onog i reći moja je dužijanca. Ne, onda će se znati da je u crkvi samo onaj ko je Hrvat i ko je katolik.

S druge strane, naglašava se opet važnost gradskoga dijela dužijance kao jedino-ga prostora za javno iskazivanje etničkog identiteta:

A tu se mora uzet jedan faktor dosta bitan, al baš, zašto na primjer, nama to pokazivanje, dokazivanje, puno znači jer nema možda toliko prilike, ovaj, za neke te javne manifestacije, baš što se tiče gradskog trga konkretno. To šta u suštini imamo samo dužijancu. (...) Po pitanju kulture mislim da je to jedina baš manifestacija koja se odvija u centru grada. (...) Dužijanca je jedina prilika javna u kojoj se može nešto tako predstaviti i pokazati.

Ističe se kako suvremeni oblik dužijance koji obuhvaća oba dijela doprinosi većoj posjećenosti manifestacije, a samim time i većoj vidljivosti zajednice:

– Meni dosta dobro što su se oni ujedinili da nemamo te dvije dužijance. A nadam se da će tako i ostati. Mada sam čula prošle godine da bi se Crkva odvojila od ove gradske. (...) Samo neće biti onda... Crkvena onda koji idu u crkvu, ti će na to uvijek otići. A za ovu gradsku, onda baš neće trčat. Ovako zajednički je, po mom mišljenju, možda dobro.

– I sada imamo taj gradski dio gdje ne možemo reći da je manje važno jer ideja je bila da se dovede na tu razinu da bude sveobuhvatno, da onako kako ste vidjeli, a ujedno da taj crkveni dio ostane da ne bi opet došli u onaj režim ili u ono vrijeme kada je crkveni dio bio samo sveden oko crkve i ništa više.

Kako je prethodno rečeno, Ortner navodi da je za ključni simbol u kulturi karakteristična njegova javna manifestacija koja ukazuje na to da taj simbol ima važniju ulogu od ostalih elemenata kulturnoga sustava (1973, 1343). U slučaju dužijance to je posebno naglašeno jer se radi o simbolu identiteta zajednice čija javna manifestacija znači potvrđivanje i održavanje kontinuiteta identiteta, a ujedno je mehanizam uspostavljanja razlike prema drugim zajednicama – omogućuje vidljivost zajednice u multietničkome prostoru.

Ključni se simboli manifestiraju javno jer je javni sustav simbola prostor u kojem zajednica, iz generacije u generaciju, iznova otkriva i transformira vlastitu kulturu (Ortner 1973, 1339). U tom se smislu ističe značenje dužijance kao tradicije – interpretacije prošlosti iz perspektive sadašnjosti ovisno o potrebama zajednice. Kako navodi Čapo Žmegač, tradicije su „predmetom svjesne aktivnosti zajednice te mijenjaju oblik i funkciju tijekom naoko kontinuiranoga višestoljetnog postojanja“ (1998, 17). O tome svjedoče reakcije članova zajednice na identitetske prijepore oko dužijance te promišljanja o njezinoj budućnosti i mogućim promjenama njezina oblika kako bi ona i dalje održala svoje značenje simbola i razlikovnog čimbenika identiteta zajednice.

Zaključna razmatranja

Uspoređujući značenja koja pripadnici zajednice pripisuju dvama dijelovima subotičke dužijanice s obzirom na interpretacije njezine prošlosti, razvoja i suvremenoga načina izvođenja, može se zaključiti kako ostvaruju dvije različite funkcije za zajednicu. S jedne strane, crkveni dio dužijanice funkcionira kao čimbenik kohezije zajednice, odnosno kao kulturna praksa u kojoj se sudjelovanjem pojedinci međusobno identificiraju kao pripadnici iste zajednice, istovremeno potvrđujući svoj religijski – katolički i (sub)etnički – hrvatski/bunjevački identitet. S druge strane, gradski dio dužijanice ima prvenstveno razlikovnu funkciju javnog iskazivanja identiteta i potvrđivanja simboličkih granica spram drugih u multietničkome kontekstu grada Subotice, pri čemu u prvi plan dolazi predstavljanje njihovog etničkog i nacionalnog identiteta spram pripadnika drugih zajednica.

Dužijanica kao javno događanje predstavlja iskaz zajednice o karakteristikama njezina zajedništva, to jest o temeljima na kojima je oblikovan njezin identitet. U oba segmenta dužijanice uočljiva je gusta koncentracija simbola koji se koriste kao markeri identiteta preuzeti iz inventara tradicijske kulture i oblikovani u skladu s predodžbama o vlastitoj prošlosti. Dužijanica obiluje evokacijama kulturnih elemenata *salašarskoga* života, posebice onih njegovih segmenata vezanih uz žetvu koji se ostvaruju uporabom karakterističnih tradicijskih motiva u suvremenome kontekstu. Najistaknutija je pritom uporaba motiva žita (u ukrašavanju primjerice kočija u povorci, gradskih izloga, odjeće i kose) te praksa prikazivanja ručne kosidbe („Takmičenje risara“). Osim toga, kao poseban identitetski marker istaknuta je bunjevačka narodna nošnja čija se važnost naglašava u gradskome dijelu dužijanice u kojem ona ima funkciju najprepoznatljivijega markera zajednice, odnosno razlikovnoga markera.

Prijepori oko značenja dužijanice u javnome gradskom prostoru te promišljanje o budućim oblicima njezina održavanja i strategijama njezina osmišljavanja, prvenstveno vezano uz pitanje ponovnog „odvajanja“ ili očuvanja „spojenih“ dijelova proslave, svjedoče zapravo o prirodi dužijanice kao tradicije u smislu suvremenih interpretacija prošlosti koje ovise o potrebama i interesima zajednice u određenome momentu. Takva pojava zapravo proizlazi iz dinamičnog odnosa njezinih dvaju dijelova i njihovih funkcija. Propitivanje odnosa unutarnjih kohezijskih i javnih razlikovnih značenja manifestacije rezultat je preispitivanja identiteta zajednice u promjenjivom društvenom, kulturnom i političkom kontekstu njihove sredine – grada Subotice, subotičkoga kraja, pa čak i pokrajine Vojvodine, kao i Republike Srbije.

Analiza dimenzija identiteta zajednice koje se ogledaju u Dužijanci ukazuje još jednom na njezinu funkciju ključnoga simbola u kulturi koji sintetizira i sažima u jedinstvenu formu kompleksan sustav ideja kakav je identitet. Dužijanica istovremeno simbolizira različite dimenzije identiteta zajednice – religijski/katolički, (sub)etnički/bunjevački i etnički i nacionalni/hrvatski identitet – koje su u složenom odnosu bliske međupovezanosti i prepletenosti, teško jasno razlučive jedna od druge, a sve doprinose oblikovanju sustava ideja i simbola na kojem zajednica temelji vlastiti identitet.

Na tragu te složenosti valja istražiti i druge aspekte dužijance, poput organizacijske politike, sponzorstva te javnih retorika i medijskih diskursa, koji nisu obuhvaćeni u ovome radu, ali su vrlo važni čimbenici koji utječu na oblikovanje značenja dužijance i također pridonose kompleksnosti sustava ideja koji se odražava u dužijanci.

Literatura:

- Cohen, Anthony. 2001. [1985]. *The Symbolic Construction of Community*. London, New York: Routledge.
- Čapo Žmegač, Jasna. 1998. Elementi hrvatske seljačke kulture u prostoru i vremenu. U: Josip Bratulić, Jelena Hekman (ur.). *Etnografija. Svagdan i blagdan hrvatskoga puka*. Serijal Hrvatska, ur. Miro A. Mihovilović, Zagreb: Matica hrvatska. 9-22.
- Čapo Žmegač, Jasna i sur. 2006. Etnologija bliskoga. Poetika i politika suvremenih terenskih istraživanja. U: Jasna Čapo Žmegač, Valentina Gulin Zrnić, Goran Pavel Šantek (ur.). *Etnologija bliskoga. Poetika i politika suvremenih terenskih istraživanja*. Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku, Jesenski i Turk. 7-52.
- Černelić, Milana i Grbić Jakopović, Jadranka. 2013. Sto i dvije godine trajanja Dužijance – proslava završetka žetve kao kulturna praksa i iskazivanje identiteta. U: Mira Muhoberac (ur.). *Međunarodni znanstveni interdisciplinarni simpozij Hrvatska folklorna i etnografska baština u svjetlu dubrovačke, svjetske i turističke sadašnjosti. FEB 2012. Dubrovnik, Republika Hrvatska, 11.-13. prosinca 2012. Zbornik radova*. Dubrovnik: Folklorni ansambl Lindo, 500-515.
- Handelman, Don. 1998. *Models and Mirrors: Towards an Anthropology of Public Events*. New York: Berghahn Books.
- Nemet, Ladislav. 1997. Inkulturacija u suvremenoj evangelizaciji. *Obnovljeni život*, 52(6): 511-519.
- Ortner, Sherry B. 1973. On Key Symbols. *American Anthropologist*, 75(5): 1338-1346.
- Škrbić Alempijević, Nevena i Rubić, Tihana. 2014. Subotička Dužijanica – tvorba tradicije, izvedba sjećanja. U: Milana Černelić et al (ur.). *Bunjevci u vremenskom i prostornom kontekstu – zbornik radova*. Zagreb: FF-press. (u pripremi za tisak)

Summary

Duzijanica as the symbol of the contemporary identity of the Bunjevci Croats

As one of the most prominent festivities belonging to the cultural heritage of the Bunjevci Croats, Duzijanica is an important symbol of communal identity in the contemporary context. The initial assumption is that such a meaning of Duzijanica is manifested through its position as the key symbol that comprises various symbolic meanings. In this work, the authors present and analyze the meanings attributed to

Dužijanca by the members of the community and the ways in which those meanings establish the festival as a marker of identity. Moreover, the authors analyze the relationship between the communal identity of Bunjevci and Dužijanca through three aspects of the latter – through regarding it as a tradition, church ceremony and public city event. Each of these aspects, as they point out, reflects different dimensions of identity.

Keywords: Bunjevci, Dužijanca, identity, symbol